

แนวความคิดเกี่ยวกับการเสนอข่าวสารคดี และสารคดีเชิงข่าว

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการเสนอ "สารคดีเชิงข่าว" ซึ่งเป็นลักษณะการนำเสนอรายงานพิเศษ "คุณภาพชีวิต" จักใคร่ขอกล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการเสนอข่าว สารคดีและสารคดีเชิงข่าว เป็นเบื้องต้นโดยกว้างเสียก่อน

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการเสนอข่าว

1.1 ความหมายของข่าว ข่าวคือเหตุการณ์ต่าง ๆ คือข้อเท็จจริงซึ่งเกิดขึ้นใหม่ ๆ สด ๆ ถูกถว้นและให้ภูมิปัญญาน่ารู้ เห็นหรืออาจจะได้แก่การค้นพบต่าง ๆ อาจจะได้เกี่ยวกับทัศนะต่าง ๆ และอาจจะได้แก่เรื่องราวชนิดต่าง ๆ ซึ่งกระทบถึงประชาชน

ข่าวคือ สิ่งซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมนานาประการในกระแสสังคมอันเป็นที่สนใจของผู้คนทั้งปวง และข่าวที่ดีที่สุดก็คือข่าวซึ่งเป็นที่สนใจของผู้คนส่วนมาก¹

ความหมายโดยสรุปของข่าวนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า คือความเป็นจริงที่สมบูรณ์ (Completely true) เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างมีสัมพันธ์ต่อเนื่อง จะสมมุติให้เกิดขึ้นเองไม่ได้และความเป็นจริงนั้นมีผลมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม มีผลกระทบต่อคนหมู่มากทั้งระดับท้องถิ่น ประเทศ และมวลมนุษยชาติ ดังนั้นการรายงานข่าวจะต้องรายงานให้ตรงตามข้อเท็จจริง แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่ตอบสนองความพอใจของคนบางคนหรือบางกลุ่ม ข่าวที่ดีหรือข่าวที่มี

---

¹ สุภา ศิริमानนท์, "การบรรณาธิการข่าว," โครงการวิจัยวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ครั้งที่ 4, หน้า 2 - 3 (เอกสารโรเนียว, พ.ศ. 2525) อ้างถึงในพิศิษฐ์ ขวาลาวัช การสื่อข่าว, เอกสารประกอบการบรรยายวิชา การสื่อข่าว (กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป), หน้า 5.

ความสมบูรณ์ในตัวเองจะต้องเป็นใจกลางแห่งความเป็นจริง อธิบายที่มอดันเป็นไปของข้อเท็จจริงเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง¹

1.2 หน้าที่และคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวหรือผู้รายงานข่าว ผู้สื่อข่าวที่ค่านั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีจมูกไวต่อการหาข่าว (Nose for News)² กล่าวคือต้องหูไวตาไวเกี่ยวกับข่าวที่เกิดขึ้นเสมอ มีความฉับไวหรือไหวพริบเกี่ยวกับประชาชนทั่วไปว่าเขาทำอะไรกันบ้าง ในขณะที่เกี่ยวกับผู้สื่อข่าวจะต้องสามารถประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ว่ามีคุณค่าที่จะเป็นข่าวใดหรือไม่ ผู้สื่อข่าวจะต้องมองแง่มุมของข่าวชนิดเดียวกันแตกต่างกว่าคนอื่น และสามารถรายงานปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นได้ว่า เป็นเช่นนั้นได้อย่างไร ดังนั้นผู้สื่อข่าวที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความกระฉับกระเฉงอยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความจดจำที่แม่นยำ ใฝ่ภาษาที่ถูกต้องชัดเจนเข้าใจง่าย และมีความเที่ยงตรงในการรายงานข่าว³

1.3 บุคลิกภาพของผู้รายงานข่าว⁴ (Personality of reporter)

- มารยาท (Mannerism) ผู้รายงานข่าวที่ดีจะต้องมีมาตรการสุภาพต่อผู้ให้สัมภาษณ์หรือแหล่งข่าวและต่อบุคคลอื่น ควรปฏิบัติต่อบุคคลให้สัมภาษณ์หรือแหล่งข่าวอย่างสุภาพเท่าเทียมกับทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้มีชื่อเสียงหรือบุคคลธรรมดา

¹พิศิษฐ์ ขวาลาวัช, การสื่อข่าว, เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการสื่อข่าว (กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.), หน้า 5 (เอกสารโรเนียว)

²Mitchell Stephen, Broadcasting News : Radio Journalism and Introduction to television (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1980). p 122. อ้างถึงในวงศทิพย์ วรพันธุ์ "ข่าวโทรทัศน์," (กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 41.

³เก็บความจากพิศิษฐ์ ขวาลาวัช, อ้างแล้ว, หน้า 15 - 18.

⁴วงศทิพย์ วรพันธุ์, "ข่าวโทรทัศน์," (กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 39 - 40.

- การแต่งกาย (Dress) ผู้รายงานข่าวไม่ว่าหญิงหรือชาย ควรแต่งกายให้เหมาะกับเวลาและสถานการณ์ สะอาดเรียบร้อย หมดจดเหมาะสม ไม่ควรแต่งกายราวกับนางแบบหรือนายแบบ

- การพูด (Speech) การพูดในการรายงานข่าวมีผลต่อความน่าเชื่อถือและคุณค่าของข่าว ดังนั้นผู้รายงานข่าวจะต้องมีการพูดที่คึกคักน่าเชื่อถือ กล่าวคือ ออกเสียงชัดถ้อยชัดคำ เป็นธรรมชาติ รู้จักจังหวะการเน้นคำพูดและพูดคล่อง

1.4 การเขียนข่าว เนื่องจากข่าวคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นการเขียนข่าวจะต้องมีความถูกต้องครบถ้วนตามข้อเท็จจริง โดยไม่มีบิดเบือนหรือแต่งเติมการใช้ภาษาต้องชัดเจนสละสลวยเข้าใจง่าย สำหรับการเขียนข่าววิทยุและโทรทัศน์นั้นยิ่งจะต้องกระชับเข้าใจง่ายเพราะเป็นสื่อเพื่อตาหูฟัง ไม่สามารถย้อนกลับไปดูและฟังอีกครั้งหนึ่งได้เหมือนหนังสือพิมพ์ ดังนั้นหลักการเขียนข่าวจึงกล่าวควรมีหลักเกณฑ์ 4 ประการ¹ คือ

1. ความถูกต้อง (Correctness) หมายถึงความถูกต้องในเนื้อหาของข่าวและความถูกต้องในการใช้ภาษา

2. ความชัดเจน (clarity) หมายถึงการใช้ถ้อยคำให้ชัดเจน ผู้ชม-ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้อย่างทันทีและถูกต้อง ไม่ทำให้เกิดความกำกวมชวนสงสัยและตีความหมายได้หลายทาง

3. ความกระชับ (Consiseness) การเขียนข่าวต้องใช้คำ ประโยค ข้อความอย่างรัดกุมและสละสลวย ไม่ยืดเยื้อคเยื้อ

4. มีสีสัน (color) การเขียนข่าวให้มีสีสันไม่ได้หมายความว่าผู้เขียนแต่งเรื่องขึ้นใหม่จนข่าวบิดเบือน แต่หมายถึงการเขียนข่าวโดยใช้ภาษาสนทนา มากกว่าภาษาเขียน

¹ กวงทิพย์ วรพันธุ์, "เนื้อหาและลักษณะข่าววิทยุโทรทัศน์ไทยในปัจจุบัน," (รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2526), หน้า 16 - 18.

1.5 การอ่านข่าว มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. อ่านข่าวตามคณัมซึ่งผ่านการตรวจแก้คำผิดอย่างถี่จากบรรณาธิการข่าวประจำวัน
2. อ่านข่าวด้วยสำเนียงที่น่าเชื่อถือ
3. จังหวะการอ่านไม่ควรช้าหรือเร็วเกินไป
4. ไม่ควรอ่านข่าวด้วยสำเนียงที่แสดงว่าผู้ประกาศข่าวเป็นเจ้าหน้าที่
5. ไม่ควรอ่านข่าวด้วยน้ำเสียงที่ตลกคะนองจนดูเป็นเล่น
6. ไม่ควรอ่านข่าวโดยใช้น้ำเสียงที่ตีความได้ว่าผู้ประกาศข่าวเยาะเย้ยบุคคลในข่าวหรือผู้ถูก

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการเสนอสารคดี

2.1 ความหมายของสารคดี คำนิยามของสารคดีนั้นมิใช่ให้ความหมายไว้มากมาย John Grieson นักวิชาการชาวอังกฤษผู้เขียนทฤษฎีและบทวิจารณ์ภาพยนตร์กล่าวว่า สารคดี "เป็นการแสดงความคิดสร้างสรรค์ที่ถ่ายทอดมาจากความเป็นจริง" ¹ อูฟาร์ เนื่องจางงค์ นิยามว่า "สารคดีเป็นเครื่องตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้ชม" ² ความหมายของสารคดียังมีอีกมาก แต่อย่างไรก็ตามความหมายโดยสรุปของสารคดีนั้นก็คือ

1. รายการสารคดีจะต้องเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงหรืออ้างอิงจากของจริง มีการสำรวจข้อเท็จจริงอย่างลึกซึ้งสามารถให้ความกระจ่างแก่ผู้ชมได้

¹ "Principles and Practice in Documentary Programmer," BBC Television Service, (Welewyn Garden City: The British Broadcasting Corporation and Printed), p. 4 - 6 อ้างถึงในบรรจง โกศลวัฒน์, ภาพยนตร์สารคดี, (กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 3.

² อูฟาร์ เนื่องจางงค์, "สื่อสารมวลชนวิทยุ-โทรทัศน์," (กรุงเทพมหานคร : ทางหุ้นส่วนจำกัด อักษรบัณฑิต, 2520), หน้า 145 - 146.

2. รายการสารคดีมักเป็นรายการที่นิยมถ่ายทำในสถานที่จริง ๆ มากกว่าในสตูดิโอ และมักใช้เวลาการถ่ายทำนาน

3. เรื่องราวที่นำมาเสนออาจจะเจาะลึกเกี่ยวกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ หรือบางครั้งอาจเกี่ยวกับความก้าวหน้าที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4. รายการสารคดีต้องไม่เสนอเรื่องราวที่โต้แย้งกับความเป็นจริง อาจมีการสอดแทรกความคิดเห็นเข้าไปบางส่วน แต่จะไม่มีการสร้างเรื่องขึ้นมาเอง

5. รายการสารคดีต้องเสนอเรื่องราวที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิงแก่ผู้ชม และเรื่องราวที่เสนอนั้นต้องกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ชมให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

6. การผลิตรายการสารคดีเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะและสื่อสารมวลชน ดังนั้นการผลิตสารคดีจะต้องคำนึงถึงศิลปะของการผลิตให้เหมาะสมเพื่อให้สารคดียุคนั้นน่าสนใจ

สารคดีที่ดีไม่ใช่จะเป็นแค่การเสนอเรื่องราวที่ดูมันเท่ไว้เท่านั้น แต่จะต้องมีจุดประสงค์ทางสังคมด้วย เนื้อหาจะต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

2.2 ประเภทของรายการสารคดี ¹รายการสารคดีพอจะแยกประเภทตามเนื้อหาได้ดังนี้

1. การปรับปรุงส่งเสริมตัวเองให้ดีขึ้น เช่น การออกกำลังกาย
2. แนะนำวิธีการที่จะสามารถปฏิบัติได้ เช่น การแก้ไขเครื่องใช้ภายในบ้าน
3. แนะนำสถานที่ที่คนไม่ค่อยรู้จัก คือเป็นสารคดีประเภทท่องเที่ยวนั่นเอง
4. แนะนำสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่ค่อยได้พบ เช่น การสำรวจไปดวงจันทร์
5. เรื่องของพฤษชาติและสัตว์

¹อุฬาร เนื่องจำนงค์, อ่างแล้ว, หน้า 146.

6. วิถีชีวิตของประชาชน เช่นความเป็นอยู่ของชาวเขา
7. ผลการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์
8. เหตุการณ์สำคัญที่ไต่บันทึกไว้ เช่น เหตุการณ์สงคราม
9. บุคคลที่น่าสนใจ
10. ผลการสืบสวนและสอบสวน
11. ข้อคิดเห็นที่สำคัญ
12. การวิพากษ์วิจารณ์โต้ตอบ เช่นการวิพากษ์วิจารณ์หนังสือ
13. สารคดีที่ให้ความบันเทิง เช่น เสนอเรื่องราวที่สนุกสนาน

เหลือเชื่อ

2.3 การเขียนบทสารคดี การเขียนบทสารคดีนั้นผู้เขียนบทจะต้องศึกษาข้อเท็จจริงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งและต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงโดยไม่มีการสร้างเรื่องขึ้นมาเอง มีลักษณะคล้ายการเขียนข่าวนั่นเอง ต่างกันแต่ว่าสารคดีมีการให้รายละเอียด อธิบายขยายความเหตุการณ์มากกว่าข่าว ในการเขียนบทสารคดีนั้นสิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนบทจะต้องคำนึงถึงให้มากที่สุดก็คือ การทำให้สารคดีนั้นมีสีสันน่าสนใจ เพราะรายการสารคดีนั้นนอกจากจะให้สาระข้อเท็จจริงแล้ว จะต้องให้ความบันเทิงแก่ผู้ดูผู้ฟังด้วย การเขียนสารคดีจะต้องมีการผสมผสานศิลปะด้านการใช้ภาษาเข้ากับสื่อ กล่าวคือ มีการเรียงลำดับเรื่องราวที่ดี ใช้คำ ใช้ประโยคที่สละสลวย ภาษาที่ใช้จะต้องเข้าใจง่าย กล่าวคือเป็นภาษาสนทนามากกว่าภาษาเขียน เพื่อให้ผู้ดูผู้ฟังรู้สึกว่าคุณบรรยายกำลังเล่าหรือคุยไม่ใช่มาอ่านเรื่องนั้น ๆ ให้ฟัง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นความสามารถเฉพาะตัวของบุคคล

2.4 การอ่านสารคดี การอ่านสารคดีจักเป็นการอ่านประเภทเล่าเรื่อง จุดประสงค์เพื่อบอกกล่าวและให้ความรู้โดยแฝงความบันเทิงในรูปของการเล่าให้หน้าฟังนำติดตามไว้ด้วย การอ่านแบบเล่าเรื่องผู้อ่านจะต้องอ่านบทสารคดีให้เหมือนกับว่ากำลังเล่าเรื่องในสิ่งที่ไปเห็นมาให้ผู้อื่นฟัง เพราะฉะนั้นผู้อ่านจะต้องมองเห็นภาพผ่านตัวหนังสือ ผ่านบทที่มีอยู่ในมือ ไม่ใช่อ่านเฉพาะตัวหนังสือที่มีอยู่ที่ถูกต้องชัดเจนเท่านั้น เมื่อเรามองเห็นภาพความรู้สึกย่อมจะเกิดขึ้นกับภาพที่เห็น และอ่านบทไปตามอารมณ์ผู้ฟังก็จะคล้อยตาม ข้อควรระวังคือ น้ำเสียง อารมณ์ และถ้อยคำจะต้องคล้อง

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

NO THIS PAGE IN ORIGINAL

สำนักหอสมุด

4. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น พระมหากษัตริย์องค์สำคัญของไทยก็สามารถนำมาเสนอเป็นสารคดีเชิงข่าวได้¹

3.3 องค์ประกอบสำคัญในการเสนอรายการสารคดีเชิงข่าว รายการประเภทนี้มุ่งหมายที่จะให้ทั้งการศึกษาและเรื่องราวข้อเท็จจริงแก่ผู้ชม ผู้ฟัง ความสำเร็จของรายการขึ้นอยู่กับการจัดรายการให้เป็นที่น่าสนใจและให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมผู้ฟังด้วย ดังนั้นรายการจะสำเร็จได้ผลดีขึ้นอยู่กับ

1. การจัดเรื่องราวที่ดี
2. การค้นคว้าอย่างกว้างขวาง และละเอียดถี่ถ้วน
3. การจัดเสนอต้องเป็นที่น่าสนใจ และเร้าความสนใจ

ซึ่งอาจใช้วิธีดังต่อไปนี้

- ใช้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือเรื่องราวนั้นมา

แสดงความคิดเห็น

- มีการแสดงเรื่องราวประกอบ ทั้งขึ้นอยู่กับการจัด

เสนอเรื่องราวที่ดี

- แสดงให้เห็นว่าปัญหาสำคัญหรือจุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ตอนใด

- ใช้การสัมภาษณ์เพื่อการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่

เกี่ยวข้องกับ

- รู้จักใช้ภาษาคนตรี และการบันทึกเสียง

- เลือกผู้บรรยายเรื่องให้เหมาะสม ควรเลือกผู้มีความรู้

มุมมองชวนฟัง มีน้ำเสียงที่น่าเชื่อถือ ซึ่งอาจช่วยให้การดำเนินเรื่องของรายการเป็นไปอย่างเหมาะสม

- เลือกดนตรีและเสียงให้เหมาะสมกับเรื่องราว²

¹ปอล กราเกอร์สกี, "คู่มือการเสนอข่าววิทยุและโทรทัศน์," แปลถอดความ โดย เกษม ศิริสัมพันธ์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, 2508), หน้า 113 - 115.

²เพ็งอ้ง, หน้า 115 - 117.

โดยสรุปแล้ว การเสนอรายการสารคดีเชิงข่าวจะต้องอาศัยความคิด การสร้างสรรค์ มโนภาพ และความสามารถในการจัดเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจและให้ความบันเทิงด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการนำเสนอรายการทั้งสามประเภทนี้มีหลักสำคัญก็คือ การเสนอรายการจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความจริงหรือข้อเท็จจริง จะต้องไม่มีการสร้างเรื่องหรือกุเรื่องขึ้นมาเอง สำหรับรายการสารคดีและสารคดีเชิงข่าวนั้นเนื่องจากเป็นรายการที่นอกจากจะให้สาระข้อเท็จจริงแก่ผู้ชมแล้วยังให้ความบันเทิงด้วย ดังนั้นการนำเสนอจึงต้องใช้เทคนิคและศิลปะหลายด้านมาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของภาพ เสียง การใช้คำและภาษา ส่วนข้อแตกต่างของรายการทั้งสามประเภทนั้นจะต่างกันในเรื่องวิธีการนำเสนอ กล่าวคือ ถ้าเป็นรายการสารคดีจะมีวิธีการเสนอที่ไม่ค่อยเป็นทางการ เพื่อให้ดูสบาย ๆ จักว่าเป็นการนำเสนอสาระในรูปแบบที่ค่อนข้างให้ความบันเทิง วิธีการนำเสนอมีความหลากหลายใช้ทั้งดนตรี เสียงบรรยายจริงในเหตุการณ์ การสัมภาษณ์ สำหรับรายการข่าวปกตินั้นจะนำเสนออย่างกระชับค่อนข้างเป็นทางการ ใช้เวลาการเสนอสั้น ๆ บอกให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เท่านั้น ไม่มีการตีความหมายของเหตุการณ์หรืออธิบายรายละเอียด ส่วนรายการสารคดีเชิงข่าวนั้นจะเป็นการเสนอเรื่องราวเหตุการณ์ข่าวอย่างลึกซึ้งกว่าข่าวปกติ กล่าวคือมีการอธิบายรายละเอียดพร้อมทั้งตีความหมายของเหตุการณ์ให้ผู้ชมเข้าใจ และแสดงให้เห็นว่าจุดสำคัญของเรื่องอยู่คอนใด โดยจะใช้การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ประกอบการเสนอ สำหรับการนำเสนอสารคดีเชิงข่าวนั้นจะกล่าวถึงโดยละเอียดในบทความต่อไป